

Take five!

Vijf zelfgekozen onderwerpen uit de periode 1500 - 1800

In deze PO (5%) draait het om vijf zelfgekozen historische onderwerpen uit de vroegmoderne tijd. Dat is de periode van 1500 tot 1800. Nadat je een globaal overzicht over deze periode hebt gegeven door middel van een tijdbalk, kies je zelf vijf eigen onderwerpen die je leuk, interessant, belangrijk, mooi of om een andere reden de moeite waard vindt. Deze vijf onderwerpen presenteer je volgens een aantal voorgeschreven formats of je kiest in overleg met de vakcoach een eigen presentatievorm.

De PO bevat dus een tijdbalk en vijf uitgewerkte formats van een historisch onderwerp uit de periode 1500 – 1800. We zullen de uitwerkingen van de onderwerpen gezamenlijk bekijken tijdens de laatste toetsweek. Iedereen geeft dan een korte uitleg van in totaal tien minuten bij twee onderwerpen.

Bij de **beoordeling** van de PO let ik op de volgende zaken:

- Voldoet de tijdbalk aan alle criteria?
- Is ieder onderwerp inhoudelijk correct aan de kenmerkende aspecten en tijdvakken gekoppeld?
- Kan een leerling goed uitleggen wat het historisch belang van zijn / haar onderwerpen is?
- Zijn de formats goed uitgewerkt?
- Is er een overzicht met gebruikte bronnen?
- Vraagt een leerling tijdig en voldoende feedback tijdens het werken aan de PO?
- **Helemaal achteraan deze opdracht staat het beoordelingsmodel.**

Pronkstuk

Uit jouw onderwerpen draag je er een voor dat meedingt mee naar de titel *Pronkstuk van het HVX 2023*. Een deskundige jury bestaande uit verschillende vakcoaches zal uit de nominaties een top drie kiezen.

LET OP! De verkiezing van het *Pronkstuk van het HVX 2023* valt niet onder de beoordeling van de PO.

Nu volgt per onderdeel de werkwijze bij deze PO.

Tijdbalk

Je begint deze opdracht met het geven van een overzicht van de vroegmoderne periode in de vorm van een **tijdbalk**. Die moet aan de volgende criteria voldoen:

- Maak een tijdbalk op basis van historische voorbeelden (gebeurtenissen / personen) bij de kenmerkende aspecten van TV 5 t/m TV 7. *Gebruik waar mogelijk eerder werk dat hoort bij de tijdlijn literatuurgeschiedenis Nederlands.*
- De tijdbalk bestaat uit 15 hokjes van ieder 20 jaar (1500-1520-1540-1560-.....-1760-1780-1800)
- Verdeel de gebeurtenissen over de categorieën politiek, economie, cultuur (= kunst, religie, wetenschap) en sociale verhoudingen (arm/rijk, man/vrouw, enz.).
- Plaats als je daarmee klaar bent de vijf zelfgekozen onderwerpen op de tijdlijn

Onderwerpen

Kies zelf vijf historische onderwerpen uit de periode 1500 – 1800, verdeeld over de tijdvakken 5 t/m 7.

- Per tijdvak mag je maximaal twee onderwerpen kiezen. Bovendien moeten alle categorieën (politiek, economie, cultuur en sociale verhoudingen) aan bod komen.
- De zelfgekozen onderwerpen moeten telkens aan minimaal één kenmerkend aspect te koppelen zijn. Dat betekent ook dat zelfgekozen onderwerpen een uitzondering op de regel kunnen zijn en juist daarom van een kenmerkend aspect afwijken.

Een onderwerp mag een van de volgende zaken zijn:

- Een ontwikkeling (bijvoorbeeld: de opkomst van het abolitionisme)
- Een gebeurtenis
- Een groep / persoon
- Een object (gebruiksvoorwerp / kunstwerk / boek / vervoersmiddel / enz.)

Formats

Ieder onderwerp presenteer je door middel van een van de volgende formats. Ieder format mag je eenmaal gebruiken. De werkwijze bij ieder format staat na dit rijtje.

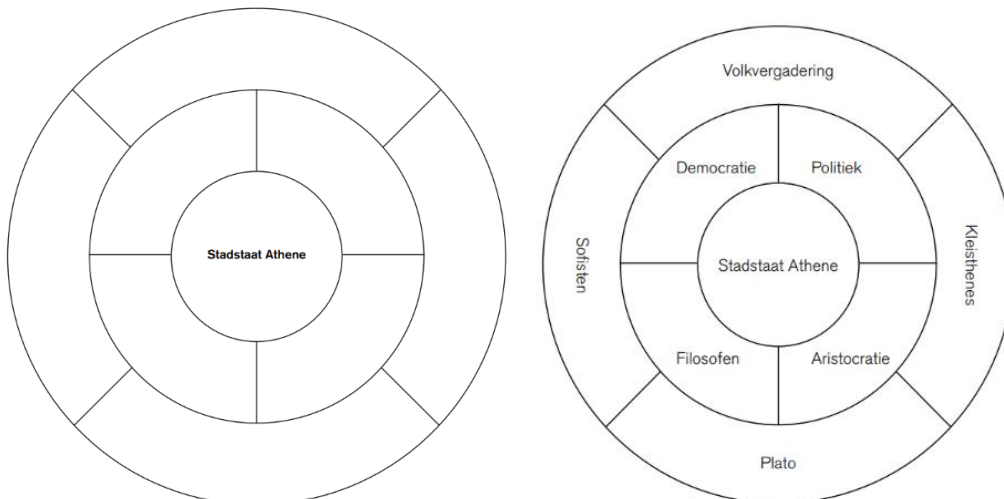
- Wordwiel
- Ik ben gedicht (mag ook met objecten)
- Levenslijn (alleen geschikt voor groep / persoon)
- 3D Replica
- Poster of pamflet (propaganda / portret / stilleven / enz.)
- Historische sudoku
- Kwadrant (progressief/conservatief, individueel/collectief)
- Eigen bewerking (in overleg met vakcoach)

Woordwiel

Je ziet hier een afbeelding van een leeg en ingevuld **woordwiel**. Het woordwiel wordt gevuld met begrippen, maar bij jouw onderwerp mogen het ook namen of jaartallen zijn. Deze haal je uit de bronnen die je bij jouw onderwerp gebruikt. De begrippen hebben een onderlinge samenhang die in het wiel tot uitdrukking moeten komen. Sommige begrippen overlappen elkaar en gaan deels over dezelfde inhoud, ze hebben inhoudelijke samenhang. Dit verband moet je kunnen uitleggen. Andere begrippen zijn elkaars tegengestelde: ook die relatie moet je kunnen toelichten.

Onder het woordwiel leg je uit waarom je de begrippen op jouw manier in het wiel hebt geplaatst. Daarna geef je in eigen woorden een samenvatting van het onderwerp waarbij je ingaat op de verschillende categorieën (politiek, economie, cultuur, sociale verhoudingen).

Voorbeeld van een leeg en ingevuld woordwiel over het onderwerp *Stadstaat Athene (TV 2)*

Onder het ingevulde woordwiel leg je uit waarom je de begrippen op jouw manier hebt geplaatst (100 – 250 wrd). Daarna geef je in eigen woorden een samenvatting van het onderwerp (200 wrd).

Ik ben gedicht

Een **Ik ben gedicht** is geschikt om verschillen in macht, aanzien of rijkdom onder woorden te brengen. Je kijkt namelijk door de ogen van de hooggeplaatste en de laaggeplaatste naar hetzelfde onderwerp. Denk bijvoorbeeld aan de eed van trouw die leenmannen aan hun heer moesten zweren (feodale verhoudingen, TV 3). De leenheer wil door deze eed een garantie van trouw afdwingen. Een leenman ziet de eed wellicht als een kans om dichterbij de vorst/heer te komen te komen en zijn (leenman) macht te vergroten.

Een **Ik ben gedicht** heeft dan ook altijd minimaal twee strofen. Die strofen hebben een vaste opbouw:

Ik ben

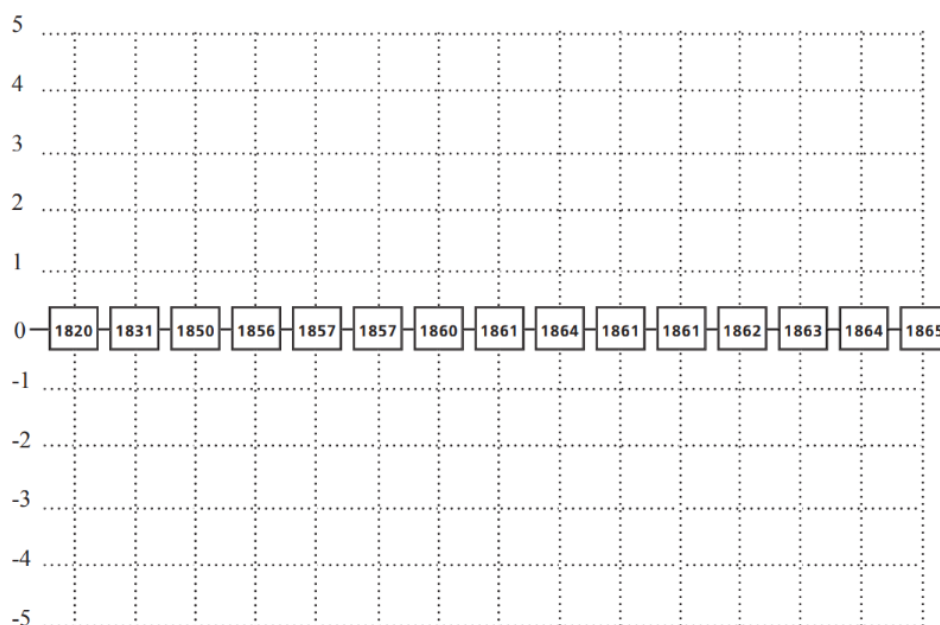
Ik ben	(naam of functie met twee specifieke kenmerken)
Ik wil	(een wens, verlangen)
Ik ga	(wat ben je van plan, ga je doen?)
Ik zie	(een denkbeeldig beeld)
Ik zeg	(waar je in gelooft of wat je wilt zeggen)
Ik ben	(herhaling of herformulering van regel 1 of synoniem of vergelijking)
Ik ben	(herhaling of herformulering van regel 1 of synoniem of vergelijking)
Ik hoor	(een denkbeeldig geluid)
Ik voel	(een gevoel over iets denkbeeldigs of concreets)
Ik probeer	(wat ben je van plan?)
Ik zal	(wat je gaat doen om je plan uit te voeren)
Ik ben	(herhaling of herformulering van regel 1 of synoniem of vergelijking)

Bij iedere strofe hoort een zelfgemaakte illustratie en geef je een toelichting van 100 – 150 wrd.

Levenslijn

Een levenslijn is geschikt om (de ontwikkeling van) tegengestelde opvattingen visueel te maken. Je volgt bijvoorbeeld de levensloop van een communist uit de Sovjet Unie en een kapitalist uit de Verenigde Staten in de periode 1945 – 1965 (TV 10). Vanwege hun tegengesteld wereldbeeld reageert de communist heel anders dan de kapitalist op gebeurtenissen als de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki, de Marshallhulp, de bouw van de Berlijnse Muur, etc.

Je ziet hier een leeg voorbeeld van een levenslijn. Hierin spelen vijftien gebeurtenissen uit de geschiedenis van de Verenigde Staten een rol. Die staan in een lijst gegeven, hier niet afgedrukt. Je volgt het leven van een inwoner van de zuidelijke staten en een uit de noordelijke staten. Bij de ene gebeurtenis is de persoon uit het zuiden erg blij (maximaal +5), terwijl die uit het noorden dan minder enthousiast is (minimaal -5).

Om een goede levenslijn te maken moet jouw onderwerp over een ontwikkeling gaan waarbij meerdere gebeurtenissen een rol spelen. Je moet immers een tijdperk kunnen maken. Bovendien moet er in die ontwikkeling een tweedeling ontstaan, tegengestelde opvattingen.

Bij de levenslijn geef je over de volgende onderdelen een toelichting (250-300 wrd):

- Geef van beide partijen aan op welk moment zij het gelukkigst en het ongelukkigst waren en leg uit waarom.
- Geef aan op welk moment het verschil tussen de twee partijen het grootst was en leg uit waarom.
- Geef aan op welk moment het verschil tussen de twee partijen het kleinst was en leg uit waarom.
- Geef voor iedere partij aan welke gebeurtenis voor de grootste verandering zorgde en leg uit waarom.

3D replica

Bij dit format maak je een historisch object zo goed mogelijk na. Schaalmodellen zijn ook toegestaan. Replica's zijn bij uitstek geschikt om een revolutionaire uitvinding te begrijpen. In het Industrie Museum in Gent staan bijvoorbeeld replica's van de Spinning Jenny. Dat is een werktuig waar acht spoelen op pasten en dus zestien draden gesponnen konden worden. Deze uitvinding was een eerste stap naar de massaproductie in de textielindustrie (TV 8).

De replica van de Spinning Jenny laat je het verschil met het oude spinnewiel ervaren en doet je inzien dat de latere weefmachines ervan afgeleid zijn.

Hier zie je een afbeelding van medewerkers van het Industrie Museum in Gent bij de replica van een Mule Jenny, een opvolger van de Spinning Jenny.

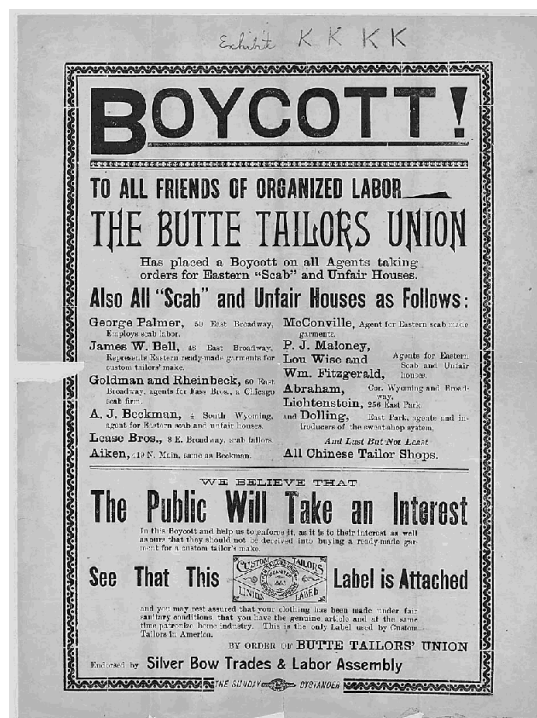

Bij de replica maak je een informatiekaart met daarop tekst en uitleg (250 wrd), voorzien van illustraties

Poster of pamflet

De vroegmoderne periode kende een levendige pamfletcultuur. De uitvinding van de boekdrukkunst in het midden van de vijftiende eeuw had een explosie van drukwerk veroorzaakt. Al snel ontdekten kerkhervormers, ontdekkingsreizigers, kooplieden en vorsten de voordelen van het snel en op grote schaal verspreiden van informatie.

Een pamflet was iets uitgebreider dan een flyer en iets korter dan een folder. Het bevatte een (politieke) opvatting over een actueel onderwerp en vaak een spotprent. Pamflettisten waren meestal schrijvers of dichters die ernaar streefden vorm en inhoud van hun boodschap goed op elkaar af te stemmen. De tekst was dan ook vaak in dichtvorm, soms werden er liederen geschreven. Het waren vrijwel nooit zomaar wat losse kreten.

Een pamflet uit de 19e eeuw in Engeland waarin een vakbond van kleermakers oproept geen kleding te kopen waarin een label is bevestigd dat aantoonde dat het door echte vakmensen gemaakt is.

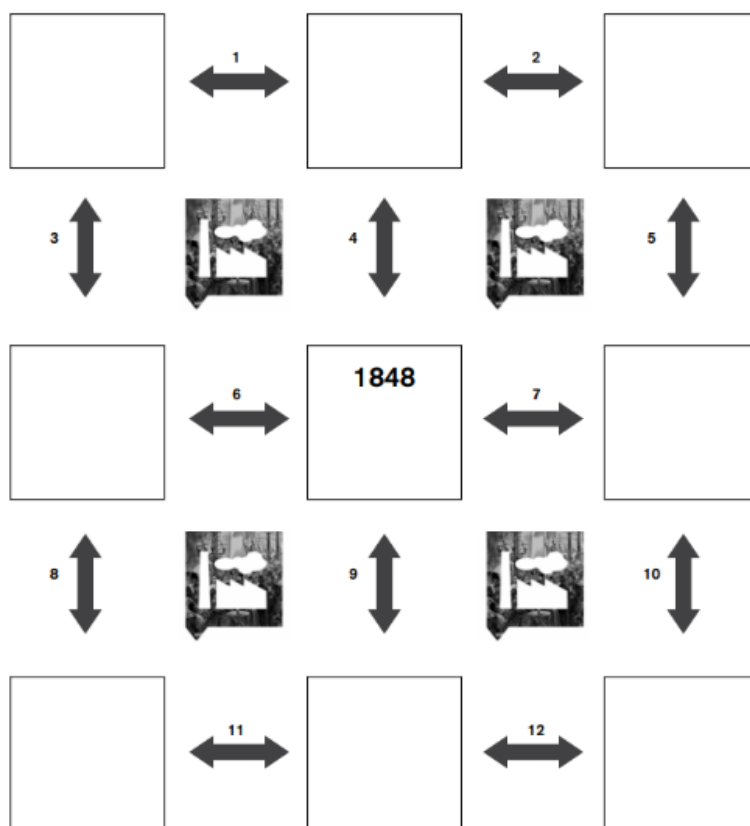
Een pamflet bestaat uit de volgende onderdelen:

- Duidelijke titel
- Zelfgemaakte spotprent (tekenen of met grafisch programma)
- Tekst van 200 – 250 wrd

Historische sudoku

Bij het vak geschiedenis heb je er weinig aan als je de betekenis van een begrip kunt opzeggen, maar verder niet weet waar het mee te maken heeft. Omgekeerd heb je ook weinig aan oppervlakkige kennis zonder de specifieke kenmerken te kunnen benoemen. Het geheel en de losse onderdelen zijn dus van elkaar afhankelijk. Om dat duidelijk te maken is een historische sudoku zeer geschikt.

Je ziet hier een afbeelding van een lege historische sudoku over het onderwerp (de grondwet van) 1848. Je ziet het icoon van TV 8. In het middelste vak staat het jaartal 1848. Bij deze sudoku hoort een begrippenlijst van twaalf begrippen. Acht ervan moeten in de sudoku geplaatst worden. Je ziet ook pijlen staan. Die stellen verbanden voor. De begrippen moeten met historische verbanden aan elkaar gekoppeld worden.

Je maakt bij jouw onderwerp een begrippenlijst waarvan ongeveer driekwart van de begrippen op de juiste wijze in een historische sudoku is geplaatst. Je neemt de pijlen en cijfers over. Bij ieder cijfer leg je uit wat het verband tussen de verschillende begrippen is.

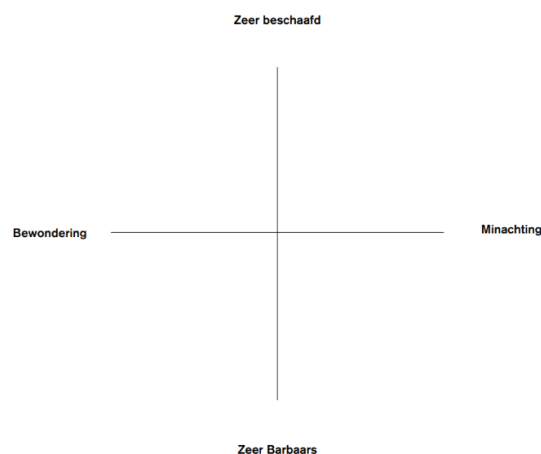
Kwadrant

Van de Renaissance naar de wetenschappelijke revolutie tot de Verlichting: de vroegmoderne mens dacht veel en diep na. Gedachten zijn zelden rechtlijnig en kennen veel zijwegen of perspectieven. Hoe vernieuwend een gedachte ook is, deze had nooit kunnen bestaan zonder hetgeen eraan voorafging. En teruggrijpen op iets uit het verleden, kan alleen als men de eigen tijd en mogelijke vooruitzichten goed begrijpt.

Denk maar aan politieke partijen. Je zou het CDA een conservatieve christelijke partij kunnen noemen. Het stemde destijds dan ook verdeeld over het toestaan van het homohuwelijk. Toch was het homohuwelijk nooit mogelijk geweest zonder het geregistreerd partnerschap dat CDA-minister Ernst Hirsch-Ballin in 1994 invoerde. Hirsch-Ballin veranderde niets aan de religieuze betekenis van het huwelijk, maar zorgde er wel voor dat geregistreerde partners dezelfde wettelijke status kregen als gehuwden.

Deze nuance kun je prachtig visualiseren in een kwadrant. Dat is een assenstelsel met een horizontale as die precies op de helft wordt doorsneden door een verticale as van dezelfde lengte. Aan de vier uiteinden van de assen staan begrippen. In het geval van het geregistreerd partnerschap zouden dat kunnen zijn progressief versus conservatief en cultureel versus juridisch.

Hier zie je een voorbeeld van een leeg kwadrant. Leerlingen kregen hierbij enkele bronnen (bron A t/m F) over volkeren die de Romeinen hadden overwonnen (TV 2). De vraag was hoe de Romeinen tegen die overwonnen volkeren aankeken: waren zij primitief of beschaafd? En hadden de Romeinen bewondering of voelden zij minachting over die volkeren? Zij plaatsten dan de letters van de bronnen op de juiste plek in het kwadrant.

Een kwadrant is geschikt om een debat over iets (een gebeurtenis / ontwikkeling) te laten zien. Je kunt de belangrijkste argumenten in een kwadrant plaatsen en op die manier de verschillende standpunten van een debat laten zien. Geef daarbij een uitleg van 300 wrd.

Beoordeling

Proces		Max	Score + toelichting
1	Heeft de leerling een realistische planning voor de hele periode gemaakt?	5	
2	Laat de leerling wekelijkse voortgang zien?	5	
3	Vraagt de leerling tijdig en regelmatig om feedback?	10	
Product		Max	Score + toelichting
1	Voldoet de tijdbalk aan alle criteria?	10	
2	Is ieder onderwerp inhoudelijk correct aan de kenmerkende aspecten en tijdvakken gekoppeld?	30	
3	Is er een overzicht met gebruikte bronnen?	10	
4	Zijn de formats goed uitgewerkt?	10	
Presentatie		Max	Score + toelichting
1	Kan een leerling goed uitleggen wat het historisch belang van zijn / haar onderwerpen is?	20	
		100	